

sturen dit hebben gezocht (11v.; vgl. Rullman, *Kerkherstel*, 251-255). Als bewijs voor deze stelling wordt aangevoerd, dat de Synodale Commissie gelastte de attesten vóór 8 januari 1886 af te geven, terwijl de noodzaak daartoe ten gevolge van een reglements-wijziging met ingang van 15 januari van dat jaar verviel. Deze redenering is krom. Het kan niet worden ontkend - als Kuyper cum suis dat doen, is er oneerlijkheid of zelfmisleiding in het spel of onwetendheid ten aanzien van wat men gedaan heeft (vgl. A. Kuyper en F.L. Rutgers, *Contra-Memorie in zake het Amsterdamsch conflict*, 2 Amsterdam 1886, 74v.; A. Kuyper, *Afwerping van het juk der synodale hiërarchie*, Amsterdam 1886, 17) -, dat de kerkeraad in deze kwestie op een botsing met de hogere besturen heeft aangestuurd. De kerkeraad is daarmee begonnen voordat - en ook daarmee doorgegaan nadat - die reglementswijziging in de zomer van 1885 was vastgesteld. Wat wel waar is, is dat de Synodale Commissie de door de kerkeraad toegeworpen handschoen heeft opgenomen. Als die commissie op dit punt het conflict uit de weg was gegaan, had de kerkeraad op een ander onderdeel van de procedure, bij voorbeeld bij de inschrijving van de elders aangenomen lidmaten, de confrontatie kunnen voortzetten. Wel zelfstandige waarde heeft het levendig gescheven boekje van W.F.A. Winckel, *De strik gebroken*, Utrecht 1936. Het berust voor een deel op eigen ervaringen van de schrijver, die de D niet zoals gebruikelijk in Amsterdam laat beginnen maar te Kootwijk.

Met heel andere bedoeling geschreven is het eveneens in 1936 gepubliceerde boek van J.C. van der Does, *De Doleantie in haar wording en beginperiode*, Delft z.j. De auteur zegt in zijn voorwoord, dat hij er naar heeft gestreefd 'de feiten te houden buiten de persoonlijke sfeer' waarin men die vroeger zag en ook nu nog zo vaak ziet. Het is niet zijn doel 'oude wonden open te rijten' maar wel 'de opvattingen van de elkaar bestrijdende partijen objectief weer te geven, opdat de lezer zelf de conclusie zou trekken en zijn standpunt, zoo dit nog niet vast stond, bepalen' (vgl. blz. 227). Deze doelstelling is de kracht en de zwakte van dit werk. De kracht, omdat de schrijver zich daaraan gehouden heeft. De zwakte, omdat het zich onthouden van conclusies zijn werk de nodige diepgang, die alleen een eigen visie geven kan, heeft afgenomen. Zijn goed vertelde verhaal is opgebouwd aan de hand van literatuur en zelfstandige raadpleging van periodieken uit de D-tijd. De auteur heeft zijn verhaal ook goed geïllustreerd met fragmenten uit de door hem gebruikte bronnen. Een gebrek is dat hij